

فرهنگ ازدواج

در بستر ارزش‌های اسلامی

دکتر غلامعلی افروز

در شماره قبیل مسأله "جهیزیه" در فرآیند ازدواج جوانان مورد بحث قرار گرفت. در این بخش به شیوه‌های همراهی و تعاون نزدیکان در تأمین نیازهای زندگی مشترک زوج‌های جوان می‌پردازیم.

همراهی و تعاون نزدیکان و دوستان صمیمی در تأمین نیازهای اساسی ازدواج و زندگی مشترک زوج‌های جوان

در جامعه امروز ایران اسلامی ما بیش از هر زمان دیگر مشاورت، همفکری، همراهی و حمایت همه جانبه معتمدان، یاران و نزدیکان در مراحل مختلف ازدواج دو جوان، از بدو آشنایی و خواستگاری تا تقدیم مهریه و تدارک مسکن و جهیزیه و ترتیب دادن ولیمه و پذیرایی از میهمانان به شکرانه پیوند جاودان، امری است فوق‌العاده مهم، ضروری، بسیار ارزشمند و ستودنی.

هنگامی که مراتب کفویت و شایستگی و هم‌اندیشی و همسری دو جوان آماده ازدواج مورد تأیید و توافق خانواده‌های دختر و پسر قرار

اولین گام پس از احراز کفویت و شایستگی دو جوان برای عقد پیمان جاودانه زندگی مشترک

شایسته و بایسته آن است که ابتدا دو خانواده عروس و داماد با حضور دختر و پسر و در صورت اقتضا و تمایل طرفین، عده‌ای از معتمدان دو طرف، مشاوران و نزدیکان و یاران صمیمی با هم به شور و مشورت بنشینند و درباره هر آنچه لازم است از این مرحله مهم به بعد تا تشکیل زندگی مشترک دو جوان صورت پذیرد، صحبت و تبادل نظر کنند.

پس از گفت‌وگوهای صمیمانه، مشورت‌های حکیمانه و توافق‌های رفیقانه، حسب استطاعت داماد و امکانات خانواده وی، مشارکت خانواده عروس و مساعدت‌های ممکن نزدیکان و خویشان، باید فهرستی از اقدامات لازم، نیازهای اساسی و لوازم ضروری برای ازدواج موفق و تشکیل خانواده پربرکت، به ترتیب اولویت بر روی کاغذ نوشته شود.

سزاوار است فاصله معقول و مطلوب میان زمان عقد ازدواج تا احراز کفایت‌های لازم برای تشکیل و اداره زندگی مشترک و مستقل پیش‌بینی شود. مدت زمان این دوره می‌تواند با عنایت به وضع تحصیلی، شغلی و اجتماعی زوج جوان و توافق طرفین پیش‌بینی شود. گاه برخی از زوج‌های جوان در فاصله اندک زمانی پس از عقد ازدواج آمادگی لازم را برای تشکیل خانواده مستقل می‌یابند و بعضی نیز به فرصت و مهلت بیش‌تری از چند ماه تا یک سال و یا بیش‌تر نیاز دارند. این فاصله زمانی که به یقین کاملاً معقول و منطقی و با رضایت متقابل تعیین می‌شود فرصت مناسبی خواهد بود تا درباره تمهیدات و تسهیلات و لوازم مورد نیاز تشکیل خانواده جدید و آغاز

می‌گیرد، مسئولیت و رسالت هر دو خانواده و نزدیکان صمیمی ایشان مضاعف می‌شود. در چنین شرایطی دیگر اندیشه‌های معامله‌گرانه، مذاکرات غریبانه، تقاضاهای جداگانه و خدای ناکرده کشمکش‌های بی‌چگانه و خودمدارانه نمی‌تواند معنا و مفهومی داشته باشد. اینک همه باید به یک خانواده جدید و به آرامش زوج جوان در زندگی مشترک بیندیشند. دیگر دختر ما و پسر ما نمی‌تواند و نباید مطرح باشد، چرا که راحت و آرامش روان و آسایش خاطر دختر ما در گرو آسایش فکر و آرامش روان پسر خواهد بود و زندگی آرام و پرنشاط پسر ما در نتیجه احساس امنیت، چهره گشاده و دل آرامی دختر میسر خواهد شد. بدیهی است که سلامت فکر و زندگی موفقیت‌آمیز و پربرکت زوج جوان نیز در سایه رضامندی خاطر خانواده‌های ذی‌ربط و هدایت‌ها و حمایت‌های مستمر ایشان معنا خواهد یافت.

بنابراین شایسته و بایسته آن است که به هنگام طرح کردن و نگاشتن شرایط عقد ازدواج چیزی را از بابت مهریه و هزینه‌های دیگر ازدواج از پسر جوان انتظار داشته باشیم که تحقق آن برای او و خانواده محترم، بدون هرگونه نگرانی و فشار روانی و اقتصادی مقدور و امکان‌پذیر باشد و خود نیز در این زمینه آماده ارائه کمک و سهمیم شدن باشیم. به عبارت دیگر پس از احراز کفویت بین دو داوطلب واجد شرایط ازدواج و تطبیق اصول و معیارهای پایدار، همه همت و تلاش خانواده‌های دختر و پسر و عندالصلاح دیگر نزدیکان و وابستگان و یاران صدیق باید بر این اصل استوار باشد که فرآیند یا مراحل مختلف عقد و تدارک امکانات مناسب زندگی مشترک و جشن ازدواج را چگونه با همفکری و مشارکت یک‌دیگر به شایستگی به انجام برسانند.

زندگی مشترک اندیشیده، روش‌های تحقق عملی آن روشن گردد.

به عنوان مثال ابتدا لازم است مسأله مسکن و محل زندگی مشترک و مستقل زوج جوان مشخص شود. چنانچه داماد از نظر مسکن مشکلی نداشته باشد، یعنی خود دارای خانه‌ای مستقل بوده، یا امکان تهیه مسکن از طرف خانواده و نزدیکانش فراهم باشد، بخش قابل توجهی از مسائل مربوط به فرآیند ازدواج و زندگی مستقل حل شده تلقی می‌شود. اما در شرایطی که برای داماد و خانواده‌وی تأمین مسکن مناسب به صورت خرید یا رهن و اجاره و غیره به سادگی مقدور نباشد، در این شرایط شایسته است که امکانات خانواده محترم عروس در این ارتباط مورد توجه قرار گیرد و یا امکانات مشترک دو خانواده برای تدارک مسکن مدنظر واقع شود.

در هر حال در صورتی که تأمین مسکن قابل قبول برای زوج جوان توسط خود ایشان و یا خانواده‌های ذی‌ربط به تهایی و یا تلاش مشترک برای خرید، رهن یا اجاره مسکن، به ویژه در شهرهای بزرگ مثل تهران نیز مقدور نباشد، آن وقت شایسته است این معضل با همیاری نزدیکان صمیمی و دوستان شفیق و بعضاً کمک‌های بدون دردسر برخی نهادهای دولتی و حمایت‌های خالصانه بنیادهای خیریه و مردمی در اولین فرصت ممکن و کوتاه‌ترین زمان برای پیش‌گیری از تعویق و تأخیر نابایست زندگی مشترک دو جوان به زیباترین وجه ممکن و در عین تکریم منزلت والای زوج جوان حل و فصل شود.

گاه با نظر و حسن تدبیر خانواده داماد و خانواده عروس و مسئولیت و هم‌آهنگی یک یا چند نفر از آشنایان توانمند و مورد شوق، مسأله تأمین مسکن زوج جوان می‌تواند با همیاری همه

نزدیکان و خویشان، یاران و دوستان به راحتی و سهولت مقدور گردد. به عنوان مثال برای زوج جوانی یک منزل کوچک پنجاه متری در یکی از نقاط نه چندان گران‌قیمت تهران در نظر گرفته می‌شود. قیمت این آپارتمان مبلغی حدود ده میلیون تومان برآورد می‌شود و پسر و خانواده‌وی صادقانه و صمیمانه اظهار می‌نمایند که حداکثر استطاعت مالی ایشان مبلغی در حدود دو میلیون تومان است و امکان دریافت وام طولانی مدت مسکن نیز در حدود سه میلیون تومان می‌باشد. در این صورت برای مبلغ باقی مانده یعنی پنج میلیون تومان باید چاره‌اندیشی کرد. در این جاست که با هم‌آهنگی و مسئولیت شخص موجه، موثق، فهیم، بصیر، امین، قابل احترام، خوش‌اخلاق و برخوردار از مهارت مطلوب اجتماعی، خانواده دختر خانم نیز میزان کمک احتمالی خودشان را برای تهیه مسکن (ولو این که یک یا چند سهم و یا شش دانگ منزل به نام دختر خانم ثبت گردد) اعلام می‌کنند و به ترتیب نزدیکان و خویشان و دوستان مطلع هم داوطلبانه مبلغ‌های و کمک خودشان را برای تهیه مسکن زوج جوان به شخص رابط و هم‌آهنگ کننده این امر اعلام می‌دارند. به عنوان مثال بعضی از خویشان نزدیک و متمکن ممکن است بهای پنج تا ده متر و یا بیش‌تر از کل بهای مسکن مورد نظر را متقبل شده، وجه آن را اهدا کنند و یا برخی از نزدیکان و دوستان نیز حاضر باشند قیمت یک یا نیم متر از مسکن زوج عزیز را به عنوان هدیه تقدیم نمایند و در نهایت با چنین اندیشه‌ی متعالی و تعاون و همیاری ارزشمند و یادگاری ماندگار شاهد تهیه مسکن زوج جوان خواهیم بود.

در شرایطی که خرید مسکن برای زوج جوان به شیوه‌ای که اشاره شد به آسانی مقدور نباشد،

همفکری و مساعدت دو خانواده عروس و داماد و نزدیکان و دوستان برای تأمین ودیعه مسکن (رهن و اجاره) و تعهد پرداخت تمام و یا بخشی از اجاره بها به مدت یک یا چند سال توسط ایشان می‌تواند کاملاً عملی و انجام‌پذیر باشد.

تهیه جهیزیه

همان‌طور که پیش‌تر اشاره گردید تهیه وسایل و لوازم ضروری برای زندگی مشترک زوج جوان عمدتاً بر عهده مرد است، لیکن این امر نیز شایسته است با همفکری و مشورت عروس خانم و خانواده محترم ایشان و نزدیکان و دوستان صورت پذیرد.

هرگز نباید دختر خانم و اولیای ایشان به خاطر تهیه لوازم زندگی مشترک (جهیزیه) با مشکلات و فشارهای روانی، اجتماعی و اقتصادی مواجه شوند. بایسته و مطلوب آن است که در تهیه و تأمین جهیزیه نیز به شیوه تهیه مسکن با هم‌آهنگی و محوریت عروس خانم و آقا داماد و همفکری و

همراهی و مساعدت دو خانواده پسر و دختر و نقش فعال معتمدی امین و موثق و برخوردار از منش و شخصیت محبوب در جمع نزدیکان و دوستان عمل شود.

بدیهی است که در ارتباط با جهیزیه، به دلیل آن که عمدتاً بسیاری از نزدیکان عروس خانم و آقا داماد بعد از جشن عروسی هدیه‌ای را به آنها تقدیم می‌دارند، همراهی و تعاون نزدیکان و دوستان در این مورد سهل‌تر انجام‌پذیر خواهد

شد.

می‌رسد که به تناسب امکان و علاقه خود اقلام باقی مانده فهرست لوازم ضروری زندگی مشترک را به رسم هدیه تقدیم زوج جوان نمایند و یا هدیه‌ای را خارج از فهرست مورد نظر تهیه و مرحمت کنند. هم چنین بعضاً ممکن است ترجیح دهند مبلغی پول نقد به حساب خاص عروس و داماد واریز نمایند و رسید آن را با کارت زیبایی هدیه کنند.

در چنین شرایطی شاهد همیاری و تعاونی زیبا و پرشکوه و فراموش نشدنی خواهیم بود و عروس و داماد نیز با برخورداری از آرامش روانی و آسودگی خیال و بدون دغدغه کمبودها و بلا تکلیفی احتمالی در برابر هدیه‌های یک جور و مشابه، وجود چندین دستگاه اتو و ده‌ها تخته

در این مورد عروس خانم و آقادات با همفکری و مشاورت خانواده‌های خود و به دور از تجمل‌گرایی و فارغ از گرایش به تشریفات زاید و آزاد از چشم و هم‌چشمی‌ها و قیاس‌های بیجا فهرستی از لوازم و وسایل ضروری و مورد نیاز در زندگی جدید تهیه می‌کنند و آن را در اختیار شخص معتمد و امین و مقبول خود قرار می‌دهند تا نحوه تهیه و تأمین آن‌ها تعیین شود.

اولین اقدام توسط خانواده‌های محترم داماد و عروس انجام خواهد شد. به عنوان مثال خانواده داماد تهیه یک یا چند قطعه فرش (ماشینی یا دست بافت)، یخچال، اجاق گاز و یا وسیله مورد نیاز دیگری را متقبل می‌شوند و خانواده محترم عروس خانم نیز به تناسب توان و تمایل خود مسئولیت تأمین بخشی دیگر از نیازمندی‌های زندگی مشترک زوج جوان را به عهده می‌گیرند و فی‌المثل تخته و وسایل اتاق خواب، ظروف آشپزخانه، میز یا سفره غذاخوری، چند عدد پشتی یا یک دست میز و صندلی و پرده‌ها یا لوازم مورد نیاز دیگر را فراهم می‌کنند.

اینک نوبت نزدیکان و خویشان و دوستان صمیمی می‌رسد و مسئولیت شخص رابط و امین و خیرخواه با هم‌آهنگی زوج جوان و خانواده‌های محترم ایشان به تدریج آغاز می‌گردد. برادرها و خواهرهای عروس خانم و آقادات، چنان‌چه خود زندگی مستقلی دارند، وسیله دیگری از فهرست لوازم مورد نیاز را به تناسب وسع خود انتخاب می‌کنند. مثلاً برادری یک دستگاه تلویزیون و خواهری یک دستگاه رادیو و ضبط را ترجیح می‌دهد و دیگری میز تحریر را برای هدیه دادن به عروس خانم و آقا داماد انتخاب می‌کند. سپس نوبت به بستگان نزدیک و دوستان با محبت

پتوی مشابه که نمی‌دانند آن‌ها را کجا جای بدهند، به زندگی آرام خود ادامه خواهند داد.^۱

با اتخاذ ترتیب مناسب و مطلوب و با تکریم شخصیت و حفظ منزلت والای زوج جوان و خانواده‌های معظم و معزز ایشان می‌توان زمینه‌ای فراهم کرد که همه نزدیکان و بستگان از فهرست اقلام مورد نیاز زوج جوان برای آغاز زندگی مشترک به خوبی مطلع گردند. ارسال نسخه‌ای از فهرست تهیه شده (با قید لوازم تهیه شده و باقی مانده) برای نزدیکان متقاضی، اطلاع‌رسانی تلفنی توسط رابط محترم و یا پرسش حضوری یا تلفنی از شخص رابط و امین نزدیکان و خویشان می‌تواند از جمله شیوه‌های اطلاع‌رسانی در این زمینه باشد.

در برخی از کشورهای غربی از جمله انگلستان، این کار توسط فروشگاه‌های معروف انجام می‌پذیرد. مثلاً در شهر لندن چند فروشگاه مشهور این کار را به عنوان یک خدمت شایسته عمومی و ملی انجام می‌دهند و خودشان نیز در تدارک لوازم زندگی زوج جوان (جهیزیه) به گونه‌ای سهیم می‌شوند. این فروشگاه‌ها قسمت ویژه‌ای را به عنوان بخش "هدیه ازدواج" یا "هدیه به عروس و داماد" اختصاص می‌دهند. زوج‌های جوان هنگام برگزاری جشن عروسی به این بخش مراجعه می‌کنند و فهرست کامل نیازمندی‌های زندگی مشترک و جدید خود را ارائه کرده، مواردی را که خودشان تهیه نموده و یا خانواده‌هایشان مرحمت فرموده‌اند در فهرست مورد نظر مشخص می‌کنند. سایر نزدیکان و خویشان و دوستان به این بخش از فروشگاه که پیشاپیش از آن مطلع می‌باشند مراجعه و فهرست اقلام مورد نیاز زوج مورد نظر را در دفترچه مخصوص و یا در صفحه کامپیوتر ملاحظه

می‌کنند. سرانجام پس از بررسی وسایل و اقلام مورد نیازی که هنوز شخص دیگری آن‌ها را خریداری نکرده است، متناسب با بودجه‌ای که برای تهیه هدیه در نظر گرفته‌اند، موردی را سفارش می‌دهند و مدیر بخش هدیه ازدواج فروشگاه مذکور حداکثر ظرف بیست و چهار ساعت کالای مورد نظر را در قشنگ‌ترین شکل ممکن بسته‌بندی کرده، با یک کارت تبریک و شاخه‌ای گل از طرف سفارش دهنده توسط یکی از هدیه‌رسان‌هایی که برای این منظور انتخاب شده‌اند و از ظاهری آراسته، منش مطلوب، چهره گشاده و رفتار مؤدبانه و صبورانه برخوردارند به مقابل در منزل جدید عروس و داماد برده، تقدیم حضور ایشان می‌نمایند. البته این کار زیبا از طریق تماس تلفنی و ارتباط پست الکترونیکی نیز قابل انجام است.

بدیهی است که ارائه این خدمات از طرف فروشگاه‌های معروف و معتبر بر شهرت و اعتبار آن‌ها می‌افزاید، ضمن آن که توفیق انجام چنین خدمات ارزشمند اجتماعی را به ایشان می‌دهد.

تردید نیست که در جامعه اسلامی ما نیز با حسن تدبیر و اندیشه متعالی کارگزاران نظام، به ویژه مدیران ارشد فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی این مهم به شایستگی و زیبایی قابل اجرا خواهد بود.

فروشگاه‌هایی همچون سپه، اتکا، قدس، رفاه، شهروند، فروشگاه‌های تعاونی فرهنگیان و نظایر آن در شهرستان‌های مختلف می‌توانند با انجام هم‌آهنگی‌های لازم در این امر خیر و خدمت ارزشمند اجتماعی و تهیه مطلوب لوازم مورد نیاز زندگی زوج‌های جوان به گونه‌ای که بدان اشارت رفت مشارکت داشته، خود نیز علاوه بر انجام خدمات رایگان، هدیه‌ای به رسم یادبود به ایشان

تقدیم نمایند.

روش‌های مؤثر و کارآمد به کار بریم تا زوج جوان در آغاز زندگی مشترک به دور از دغدغه خاطر و در نهایت آرامش از خوشایندترین احساس بهره‌مند شوند. به‌طور مسلم همفکری و همگامی خانواده‌های عروس و داماد، نزدیکان و وابستگان و دوستان و آشنایان در تأمین نیازهای ضروری زندگی مشترک دو جوان و یا جبران کاسی‌ها و کمبودها از مطلوب‌ترین روش‌های حمایت‌گریمانه از جوانان داوطلب ازدواج خواهد بود.

و سرانجام تفکر و اندیشیدن درباره فرهنگ و ارزش‌های اصیل اسلامی، تدبیر و تلاش جدی برای احیای این ارزش‌ها و حسن تعمیم آن‌ها در میان خانواده‌ها، پیروی از برترین الگوها و سرمشق قرار دادن کامل‌ترین اسوه‌ها از مهم‌ترین مسئولیت‌ها و خطیرترین رسالت‌های همه کارگزاران فرهنگی، صاحبان اندیشه و قلم، فرهیختگان، استادان و معلمان است.

بانک‌های کشور هم علاوه بر اختصاص اعتباری برای دادن وام به عروس و داماد با ضوابط و شرایط مختلف (که البته برای همه زوج‌های جوان واجد شرایط وصول آن مقدور نمی‌شود)، شایسته است با همفکری و مشاورت لازم با اهل فن با دیدی وسیع، بینشی متعالی و با اندیشه حمایت از ازدواج جوانان مستعد جامعه اسلامی در شهرها و روستاها، دفترچه پس‌اندازی را با اختصاص مبلغی ولو یکصد هزار تومان به عنوان هدیه به زوج‌های جوان به نام مشترک آن‌ها افتتاح کنند.

در هر حال جان کلام این است که اولاً شایسته است موضوع عقد ازدواج را جدا از فرآیند تشکیل خانواده مستقل و مسأله فرزندآوری مورد توجه قرار دهیم و بیش‌ترین ارزش را برای هدف غائی ازدواج و نیل به ساحل آرامش و دقت در انتخاب همسری قائل شویم که وجودش آمیزه‌ای از برجسته‌ترین فضیلت‌های اخلاقی و مستعد کمال آرامشگری در زندگی مشترک است. ثانیاً همه فکر و اندیشه و تلاشمان را در جهت اتخاذ روش یا

پی نوشت:

۱- گاهی عروس خانم‌ها می‌گویند که ای کاش به جای ده عدد اتو و بیست تخته پتو که واقعا به آن نیاز نداریم، یک میز تحریر، یک گوشی تلفن، یک جالباسی خوب و یا یک تخت کوچک می‌داشتیم.

منابع:

- رحیمی، مهدی: برگزیدگان حضرت فاطمه زهرا علیها سلام، انتشارات بنیاد بعثت، چاپ سوم، ۱۳۷۴.

- عمادزاده، حسین: زندگانی چهارده معصوم علیهم السلام، انتشارات مکتب قرآن، ۱۳۷۰.
- شهیدی، سید جعفر: زندگانی حضرت فاطمه زهرا سلام الله علیها، انتشارات دفتر نشر و فرهنگ اسلامی، چاپ بیستم، ۱۳۷۴.

- مکارم شیرازی، آیت‌الله‌العظمی ناصر: زهرا سلام‌الله علیها، برترین بانوی جهان، چاپ دوم، ۱۳۷۶.